

Rusûhî İsmâil Ankaravî Bibliyografyası

Bibliography of Rusûhî İsmâil Ankaravî

Ömer GÖK

Uzman Yardımcısı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara
omergok89@gmail.com

Öz

Türk medeniyeti tarihine bakıldığında, bazı müelliflerin [yazarların] çok fazla eser verdikleri dikkati çekmektedir. Bu tarzda çok velut müelliflerden biri de İsmâil Ankaravî'dir. Rusûhî mahlasıyla da bilinen İsmâil Ankaravî Efendi, mevleviliğe intisap etmiş, hatta uzun bir müddet Galata Mevlevihanesi'nin şeyhliğini yapmış biri olarak, bu geleneğin yetiştirmiş olduğu önemli isimler arasında yer alır. Özellikle Mevlânâ'nın Mesnevî-i Manevî sine yapmış olduğu şerhle "Hazret-i Şârih" unvanını alan ve ünü geniş bir coğrafyaya yayılmış olan Ankaravî'nin Mesnevî şerhi dışında da birçok eseri bulunmaktadır. Bu çalışmayla, Ankaravî'nin yazmış olduğu eserler üzerine yapılmış çalışmaların (kitap, tez, makale, bildiri vb.) toplu bir şekilde ortaya konulması ve bundan sonra Ankaravî üzerine yapılacak olan çalışmalara yol gösterilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: 17. yy., İslamî edebiyat, Rusûhî İsmâil Ankaravî, Hazret-i Şârih, Bibliyografya

Abstract

When we look at the history of Turkish civilization, it comes to our attention that certain authors have produced enormous canons of work. One of these particularly prolific authors is İsmâil Ankaravî. Also known by his pen name Rusûhî, İsmâil Ankaravî Effendi was initiated into the Mawlawi Order, becoming the sheikh of the Galata Mawlawi House for a long time and one of the important names in this tradition. In particular, he received the title of "Hazret-i Şârih" for his commentary on Masnavi, which became widely known. However, he also wrote many other works. This study aims to present past academic research (books, dissertations, articles, papers etc.) on Ankaravî's works as a whole in order to help future researchers.

Keywords: 17th century, Islamic literature, Rusûhî İsmâil Ankaravî, Hazret-i Şârih, Bibliography

Giriş

Rusûhî mahlasıyla şiiirler kaleme almış olan İsmail Ankaravî, daha çok Hazret-i Şarih unvanıyla tanınmaktadır. Doğum yeri Ankara olan Rusûhî Efendi, bulunduğu çevrenin de tesiriyle ilk olarak Bayramiliğe intisap etmiştir. Fakat bir göz hastalığından ötürü Konya'ya gittiği ve orada şifa bulduktan sonra Mevleviliğe intisap ettiği görülmektedir. İsmail Ankaravî'nin hayat seyrinin gözündeki rahatsızlık nedeniyle değiştiği söylenebilir. Mevleviliğe intisabı ile hızlı bir şekilde mertebe alan Ankaravî'nin Galata Mevlevihanesi şeyhliğine kadar yükseldiği müşahade edilmektedir (Esrar Dede, 2000, s. 209). 1631 (H. 1041) yılında vefat eden Rusûhî, ilim ve irfanda derunî bir bilgiye sahip olmakla birlikte hem yaşadığı devirde hem sonrasında büyük iltifat görmüştür. Kabri, İstanbul'da Galata Mevlevihanesi'nin haziresinde bulunmaktadır

(Bursalı Mehmet Tahir Efendi, 1972, s. 118). Klasik şiirin zirve isimlerinden birisi olarak kabul edilen Şeyh Gâlib, onun için şu ifadeleri kullanır:

“Ey kâşif-i esrâr-ı nihân Hazret-i Şârih
Rû-pûş-ı tecellî-i ayân Hazret-i Şârih” (Şeyh Gâlib
Dîvânı, 1994, s. 59)

“Merhabâ ey muktedâ-yı âşıkân-ı Mevlevî
Şeyh İsmâ’il-i Şârih kahramân-ı ma’nevî

Meşrebindir çeşme-i irfân u feyzin maksimi
Kalb-i pâkin vâris-i mîrâs-ı genc-i Mesnevî” (Şeyh
Gâlib Dîvânı, 1994, s. 60)

Şeyh Gâlib’in dizelerinde de görüldüğü üzere Rusûhî’nin zamanından bugüne değin ününü koruyor oluşu, onun Mesnevi şarihliğiyle [Mesneviyi yorumlamasıyla] ilintilidir. “İsmail Ankaravî Mesnevi şerhinde gösterdiği ilmî ve edebî maharet dolayısı ile haklı olarak Hz. Şarih ünvanını almış ve bu unvan o kadar yayılmıştır ki aradan üç asır geçmiş olmasına rağmen bu gün bile Hz. Şarih ifadesi onu anlamak için yeterli olabilmıştır” (Yetik, 1992, s. 60). Hazret-i Şârih ünvanı ile anılan Rusûhî’nin Mesnevi şerhi dışında da birçok eseri mevcuttur. Fakat şarihliğinin ön plana çıkarılmasından ötürü Ankaravî’nin diğer eserlerinin fazla rağbet görmediği anlaşılmaktadır. Bu çalışmada, Ankaravî ve onun eserleri üzerine yapılmış olan çalışmalar ve birikim ortaya konulacak, böylece mümkün olduğunca mükerrer çalışmaların önüne geçilmeye çalışılacaktır.

Rusûhî’nin kaynaklarda ismi geçen eserleri şunlardır:

- *Mecmûatü’l-Letâif ve Metmûretü’l-Meârîf*
- *Minhacu’l-Fukara*
- *Futûhât-ı Ayniyye*
- *Zübdetü’l-Fühûs fî Nakşi’l-Füsûs*
- *Miftâhü’l-Belâga ve Misbâhu’l-Fesâha*
- *El-Hikemü’l-Münderice fî Şerhi’l-Münferice*
- *Hüccetü’s-Semâ’*
- *Fâtihu’l-Ebyât*
- *Îzâhü’l-Hikem*
- *Mekâsidü’l-Âliyye fî Şerhi’t-Tâiyye*
- *Şerhü Kasideti’l-Mîmiyye El-Hamriyye*
- *Hadîs-i Erbaîn Şerhi*
- *Risâle-i Usûl-i Tarîkât-ı Mevlânâ*
- *Nisâb-ı Mevlevî*
- *Kitâbu Islâhâtü’l-Mantık*

- *Er-Risâletü’l-Tenzîhiyye fî Şe’ni’l-Mevleviyye*
- *Camiu’l-Âyât*
- *Simâtü’l-Mukinîn*
- *Cenâhu’l-Ervâh*
- *Misbâhu’l-Esrâr*
- *Risâle-i Uyyûn-ı İsnâ Aşere*
- *Tuhfetü’l-Berere*
- *Halli Müşkilât-ı Mesnevî*
- *Sülûknâme-i Şeyh İsmâil*
- *Derecâtü’s-Sâlikîn*

Yukarıda saydığımız eserleri dışında “[b]ir divan oluşturacak sayıda şiirleri olduğu kaynaklarda ifade edilmişse de bunlar henüz ele geçmemiştir” (İsen, 1997, s. 112) Rusûhî’nin bir divanının olması bizce de muhtemeldir. Ancak bunu yeni yapılacak çalışmalar ve araştırmalar ortaya koyacaktır.

Hayatı ve Şahsiyeti Üzerine Yapılan Çalışmalar

Rusûhî İsmâil Ankaravî’nin hayatı ve şahsiyeti üzerine umumî olarak yapılan çalışmalardan tespit edilebilenler şunlardır:

Kitaplar:

1. Ambrosio, A. F. (2012). *Bir mevlevinin hayatı: 17. yüzyılda Sufilik öğretisi ve ayinleri*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
2. Yetik, E. (1992). *İsmail-i Ankaravî: Hayatı, eserleri ve tasavvufî görüşleri*. İstanbul: İşaret Yayınları.

Makaleler:

1. Elgin, N. (1962). İsmail Ankaravî. *Anıt*, 30, 31-36.
2. Yetik, E. (1989). Ankaravî İsmail b. Ahmed Rusûhî. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3, 119-135.
3. Yılmaz, N. (t.y.). İsmail-i Ankaravî: Hayatı, eserleri ve tasavvufî görüşleri [Erhan Yetik’in aynı adlı Eseri üzerine]. *İlim ve Sanat*, 34, 74-75.
4. Ali Cânip [Yöntem]. (1327 H.). Ankara’da yetişen meşhur simalardan Ankaravî İsmâil Efendi. *Hayat Mecmuası*, 1(21), 403-405.

Bildiriler:

1. Türer, O. (1998). Mesnevî şarhi İsmail-i Ankaravî’nin tasavvufî hayata dair ikaz ve tavsiyeleri. 9. *Millî Mevlânâ Kongresi Tebliğler* içinde (ss. 93-102). Konya: Selçuk Üniversitesi.

Ansiklopedi ve Tezkire Maddeleri:

1. Kuşpınar, B. (2007). Ankaravî, İsmâ'il Rusûkhî. *Encyclopaedia of Islam* (3rd ed.). Leiden: Brill.
2. Yetik, E. (2014). Ankaravî, İsmail Rusûhî. *TDVİA* içinde (c. 3, ss.211-213). 01 Haziran 2016 tarihinde <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c03/c030144.pdf> adresinden erişildi.
3. Esrar Dede. (2000). *Tezkire-i Şuara-yı Mevleviyye*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Eserleri Üzerine Yapılan Çalışmalar

A. Mecmûatü'l-Letâif ve Matmûretü'l-Meârif Üzerine Yapılan Çalışmalar

İsmâil Ankaravî'ye Hazret-i Şarih ünvanını kazandıran bu eser yedi ciltten oluşmaktadır. Mesnevî'nin ilk on sekiz beytinin şerhini içeren *Fâtihu'l-Ebyat* ile Mesnevî'de geçen Arapça beyitlerin şerhini içeren *Câmiu'l-Âyât*'ı daha önce kaleme almış olan Ankaravî, *Mecmûatü'l-Letâif ve Matmûretü'l-Meârif* adlı eserinde bunları birleştirmiş ve bunlarda yer almayan beyitleri tasavvufi istilahlar yoluyla şerhedip daha kapsamlı bir eser ortaya koymuştur.

Tezler:

1. Bektaş, Ö. (1993). *Rüsûhî İsmail Efendi ve Mesnevî-i Şerhi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
2. Ceyhan, S. (2005). *İsmâil Ankaravî ve Mesnevi Şerhi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
3. Gültekin, A. (2006). *İsmail Ankaravî'nin Mesnevî Şerhi Mecmûatü'l-Letâyif ve Matmûratu'l-Maârifte hadis (6. Cilt örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
4. Özdemir, M. (2013). *İsmâil Rüsûhî-yi Ankaravî Şerh-i Mesnevî Mecmûatu'l-Letâyif ve Matmûratu'l-Ma'ârif (IV. Cilt) inceleme-metin-sözlük*. Yayınlanmamış doktora tezi, Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.
5. Tanyıldız, A. (2010). *İsmail Rüsûhî-yi Ankaravî-Şerh-i Mesnevî (I. Cilt)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
6. Taştan, E. (2009). *İsmâil Rüsûhî Ankaravî'nin Mesnevî Şerhi (Mecmûatu'l-Letâyif ve Matmûratu'l-Ma'ârif) I. cilt çeviriyazı-inceleme*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

7. Yalalp, H. (2014). *İsmâil Rüsûhî-yi Ankaravî Şerh-i Mesnevî Mecmûatu'l-Letâyif ve Matmûratu'l-Ma'ârif II. cilt*. Yayınlanmamış doktora tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Makaleler:

1. Ceyhan, S. (2007). İsmail Rüsûhî Ankaravî'nin Mesnevî tahkiki: Mesnevî'deki mânâya metodolojik bir yaklaşım. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 8(20), 117-142.
2. Ceyhan, S. (2007). Mesnevi, ruhun hikayesi: Ankaravî'ye göre Mesnevi'de Tahkiye'nin metafizik delaleti. *Kubbealtı Akademisi Mecmuası*, 36(144), 94-113.
3. Ürkmez, A. (2011). İsmail Ankaravî'nin Mesnevî Şerhi'nin ilk cildinde yer verdiği mükerrer hadisler ve kaynak değerleri. *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 165-191.
4. Tanyıldız, A. (2010). Ankaravî Şerhi'nin te'lif süreci. *Sûfi Araştırmaları*, 2, 87-98.

Bildiriler:

1. Ceyhan, S. (2010). Mesnevî'de mana düzeyleri: İsmail Rüsûhî Ankaravî'nin Mesnevî tahkiki. M. E. Kılıç, C. Güngör, M. Çiçekler (Ed.) *Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu Bildirileri* içinde (c.1, ss.279-292). İstanbul: Motto Yayıncılık.
2. Ceyhan, S. (2012). Osmanlı Mesnevî şerhlerine göre Ebu'l-Hasan Harakani: İsmail Rüsûhî Ankaravî ve Ahmed Avni Konuk örneği. Hidayet Metin Erdoğan ve diğerleri (Haz.). *1. Uluslararası Harakanî Sempozyumu Bildiriler* içinde (ss. 223-235). Kars: Kafkas Üniversitesi, Seyyid Ebu'l-Hasan Harakanî Vakfı.
3. Koçoğlu, T. (2007). Ankaravî İsmâil Rüsûhî'nin Mesnevî Şerhi Mecmûatü'l-Letâif ve Matmûratu'l-Ma'ârifte Mesnevî'nin İlk Onsekiz Beytinin Şerh Metodu. *Mevlânâ Mesnevi ve Mevlevihaneler Sempozyumu* içinde (ss. 209-222). Manisa: MAKSAD Yayınları
4. Kuşpınar, B. (2004). The preface to the Mathnawî: İsmâ'il Ankaravî's commentary. *The proceedings of the Third International Mevlana Congress* içinde (ss. 303-314). Konya: Selçuk University Publications.

Minhacu'l-Fukara Üzerine Yapılan Çalışmalar

Minhacu'l-Fukara, Ankaravî'nin Mesnevî şerhinden sonra en fazla rağbet edilen eseridir. Eserde tarikat

adab ve erkanının izahına girişmiş olan Ankaravî, aynı zamanda Mevlevîlik tarikatına muhalif davranış sergileyen kimselere bir cevap vermiştir. Üç ana bölümden oluşan eser, bu bölümler altında bablara ayrılmıştır.

Kitaplar:

1. İsmail Ankaravî. (1996). *Minhacü'l-Fukara*. İstanbul: İnsan Yayınları.
2. İsmail Ankaravî. (2008). *Minhacü'l-Fukara mevlevî âdâb ve erkânı ve tasavvuf istilahları*. İstanbul: Vefa Yayınları.
3. İsmail Ankaravî. (2012). *Minhacü'l-Fukara (Mevleviler yolu)*. (Mehmet Kanar, Sadeleştiren). İstanbul: Şule Yayınları.
4. Tektaş, A. (2004). *Şeyh İsmail Ankaravî'nin Minhâcü'l-Fukarâ adlı eserinin özü*. İstanbul: Eren Yayınları.

Ansiklopedi Maddesi:

1. Yetik, E. (2005). Minhacü'l-Fukara, TDVİA içinde (c.30, ss.108-109). <http://www.islamansiklopedisi.info/index.php?klme=minhac%C3%BC1+fukara> adresinden erişildi.

Futûhât-ı Ayniyye Üzerine Yapılan Çalışmalar

İsmâil Ankaravî'nin kendine has üslubuyla yapmış olduğu Fatiha suresinin tefsirini muhtevî bu eser, yedi bölümden oluşmaktadır.

Kitaplar:

1. İsmail Ankaravî (2014). *Dört kitabın manası: Fatiha suresi*. İstanbul: Hayykitap.

Tezler:

1. Gedik, F. (2005). *İsmail-i Ankaravî ve Fütuhât-ı Ayniyye eseri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı, Konya.

Makaleler:

1. Yetik, E. (1996). Tasavvufi açıdan Fatiha tefsiri (İsmail-i Ankaravî'nin Fütuhât-ı Ayniyyesi üzerine bir çalışma). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8, 45-107.

Zübdetü'l-Fühûs fî Nakşî'l-Füsûs Üzerine Yapılan Çalışmalar

İbnü'l-Arabî, *Füsûsu'l-Hikem* adlı eserinin özünü vermek için *Nakşü'l-Füsûs* adlı eserini neşretmiş, Abdurrahman

Câmi de ortaya çıkan bu özü *Nakdü'n-Nüsûs* adı ile Farsça'ya çevirmiştir. Ankaravî'nin *Zübdetü'l-Fühûs fî Nakşî'l-Füsûs* adlı eseri de Câmi'nin *Nakdü'n-Nüsûs*'unun Türkçe'ye çevirisi ve şerhini muhtevîdir.

Kitaplar:

1. İsmail Ankaravî (1995). *Muhyiddin ibn El-Arabi nakş el-Füsûs şerhi*. İstanbul: Kitabevi.
2. İsmail Ankaravî (2011). *Muhyiddin İbnü'l-Arabî Nakş'e'l-Füsûs (Gerçeklerin özü)*. İstanbul: Ataç Yayınları.

Tezler:

1. Okumuş, N. (1990). *Ankaravî'nin Nakşu'l-Füsûs tercümesi ve İshak ve Yusuf Faslları'nın yorumları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Miftâhü'l-Belâga ve Misbâhu'l-Fesâha Üzerine Yapılan Çalışmalar

İsmâil Ankaravî'nin daha ziyade edebî şahsiyetinin görüldüğü eser, Celâleddin Muhammed b. Abdurrahman el-Kazvîni'nin *Telhisü'l-Miftâh fi'l-Meânî ve'l-Beyân* adlı eseri ile Mahmud b. Muhammed el-Giyânî'nin *Menâzirü'l-İnşâ* adlı eserinden hareketle yazılmıştır. Eser dört bölümden oluşmaktadır.

Tezler:

1. Summak, A. (1999). *Miftâhu'l-Belâga ve Misbâhu'l-Fesâha*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
2. Ülken, F. (1990). *Şeyh İsmail Ankaravî'nin Miftâhu'l-Belâga ve Misbâhu'l-Fesâha'sı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

El-Hikemü'l-Münderice fî Şerhi'l-Münferice Üzerine Yapılan Çalışmalar

Ebu'l-Fadl Yusuf b. Muhammed'in 35 beyitten oluşan *Kasidetü'l-Münferice* adlı eserinin Türkçe şerhini içerir. Eserde mezkur kasidenin dilbilgisi ve mana bakımından incelendiği görülmektedir.

Tezler:

1. Alzyuot, H. (2013). *Kaside-i Münferice ve İsmail Ankaravî'nin Hikem-i Münderice fî Şerhi'l-Münferice'si*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Huccetü's-Semâ' Üzerine Yapılan Çalışmalar

İsmâil Ankaravî, *Huccetü's-Semâ'ını* Mevlevîlik ve bu tarikatın düşünce sistemine karşı tavır geliştiren Kadızâdeler'e cevap maksadıyla kaleme almıştır. Semâin meşru olduğuna delil getirilen bu eserde, Ankaravî'nin mûsikîye ilişkin görüşleri de görülmektedir.

Kitaplar:

1. Akdoğan, B. (2009). *Mevlevîliğin din anlayışında mûsikî (Huccetü's-semâ')*. Ankara: Bilge Ajans ve Matbaası.

Tezler:

1. Aytan, N. S. (1995). *İsmail Ankaravî ve Huccetü's-semâ'*. Sanatta yeterlik tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
2. Demirci, M. (1996). *Semâ Risaleleri (Üç Semâ' ve Devrân Risalesi)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Makaleler:

1. Akdoğan, B. (1996). *Huccetü's-semâ' adlı mûsikî risâlesi ve Ankaravî İsmail b. Ahmed'in mûsikî anlayışı*. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, c. 35, 1-32.
2. Arpağuş, S. (2007). *Huccetü's-Semâ' (XVII. yüzyıl Osmanlı toplumunda mûsikî, semâ' ve devran hakkındaki dinî tartışmalar ve İsmâil Ankaravî'nin semâ' müdâfaası)*. *Marife*, 3, 387-425.
3. Ceyhan, S. (2008). *Semâ'nın mahiyetine dair bir karşılaştırma: Aziz Mahmûd Hüdâyî ve İsmail Ankaravî*. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 22, 201-217.

Fâtihu'l-Ebyât Üzerine Yapılan Çalışmalar

Mesnevî'nin ilk on sekiz beyitinin şerhidir. Ankaravî bu eserini *Mecmûatü'l-Letâif ve Metmûretü'l-Meârif* adlı eserinin birinci cildine de almıştır. Bu yüzden kimi yerlerde bütün şerhin *Fâtihu'l-Ebyât* adıyla da zikredildiği görülmektedir.

Kitaplar:

1. İsmail Ankaravî (2008). *Mesnevî'nin sırrı dibâce ve ilk 18 beyit şerhi*. İstanbul: Hayykitap.

Makaleler:

1. Tanyıldız, A. (2007). *Şem'i, Ankaravî ve Bursevî şerhleri ve Mesnevî'nin ilk 18 beytini yorumlama yöntemleri*. *Marife*, 3, 123-146.

Îzâhu'l-Hikem Üzerine Yapılan Çalışmalar

İsmâil Ankaravî'nin şerh hususunda yazmış olduğu önemli eserlerden birisi de *Îzâhu'l-Hikem*'dir. Şihâbüddin Ebu'l-Fütuh Yahya b. Habeş b. Emirek'in Heyâlilü'n-Nûr adlı eserinin şerhini içeren bu eser Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Şerhin başında *Heyâkilü'n-Nûr* hakkında da bilgi verilmiştir.

Kitaplar:

1. Kuşpınar, B. (1996). *İsmâ'il Ankaravî on the Illuminative Philosophy: His İzâhu'l-Hikem, Its Edition and Anaylsis in Comparison with Dawwâni's Shawâkil al-Hür, Together with the Translation of Suhrawardî's Hayâkil al-Nûr*. Kuala Lumpur: International Institute of Islamic Thought and Civilization.

Tezler:

1. Sağlam, V. (1990). *Ankaravî İsmail Rûsuhi ve İzahu'l-Hikem adlı eseri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
2. Demir, N. (2000). *İzahu'l-Hikem ve Şerh-i Heyâkilü'n-Nur çerçevesinde Ankaravî'nin felsefi görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Makâsıdu'l-Âliyye fî Şerhi't-Tâiyye Üzerine Yapılan Çalışmalar

İbn Fâriz Ömer b. Ali el-Mısırî es-Sa'dî'nin *Kasidetü't-Tâiyye* adlı eserinin şerhini muhtevîdir. Ankaravî'nin diğer şerhlerinde görüldüğü gibi burada da mezkur kasidenin dilbilgisi ve mana bakımından incelendiği görülmektedir.

Kitaplar:

1. İsmail Ankaravî (2008). *Osmanlı tasavvuf düşüncesi – İbnü'l-Fâriz'in Kasîde-i Tâiyye'si ve şerhi (Makâsıd-ı Aliyye fî şerhi't-Tâiyye)* (Mehmet Demirci, Haz.). İstanbul: Vefa Yayınları.

Şerhü Kasidetü'l-Mimiyye El-Hamriyye Üzerine Yapılan Çalışmalar

İbn Fâriz Ömer b. Ali el-Mısırî es-Sa'dî'nin *Kasidetü'l-Mimiyye el-Hamriyye* adlı eserine yazılmış şerhtir. Eserde diğer kaside şerhlerinde izlenen yöntem takip edilmiştir.

Tezler:

1. Abdel-Maksoud, B. (2000). *İbnü'l-Fariz ve İsmâil Ankaravî'nin Kaside-i Hamriyye şerhi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hadis-i Erbaîn Şerhi Üzerine Yapılan Çalışmalar

Kırk hadis üzerine Türk İslam edebiyatında yapılmış bir çok çalışma olduğu bilinmektedir. Bu külliyata katkı yapmış isimlerden biri de İsmâil Ankaravî'dir. Ankaravî'nin Hadis-i Erbaîn Şerhi daha ziyade Mevlevilik'e menfi nazarla bakanlara cevap maksadı taşımaktadır. Şârih, hadisler yoluyla, Mevlevî tarikatının tasavvuf anlayışını ve uygulamalarını savunmuştur.

Kitaplar:

1. İsmail Ankaravî (2001). *Hadislerle tasavvuf ve mevlevî erkânı, Mesnevî beyitleriyle Kırk Hadis şerhi (Şerh-i Ahâdis-i Erbaîn)*. İstanbul: Dârulhadis Yayınları.

Makaleler:

1. Karahan, A. (1953). Kırk Hadis tercümelerine umumî bir bakış ve Ankaralı İsmail Rüsûhî'nin *Tercüme-i Hadis-i Erbaîn'i*. *Türkiyat Mecmuası*, c.10, 235-242.

Risâle-i Usûl-i Tarikat-ı Mevlânâ Üzerine Yapılan Çalışmalar

Minhâcü'l-Fukarâ'nın bir nevi muhtasarı sayılabilecek bu risâle, Mevlânâ'nın tarikat silsilesinin ve Mevlevilik'te sülûka dair mevzuların işlendiği bir eserdir.

Makaleler:

1. Galitekin, A. N. (1994). İsmail Rusûhî Ankaravî ve Risale-i Muhtasara-i Müfide-i Usûl-i Tarikat-i Nâzenin. *Yedi İklim*, 56, 89-95.

Nisâbü'l-Mevlevî Üzerine Yapılan Çalışmalar

Risâle-i Usûl-i Tarikat-ı Mevlânâ adlı eserde olduğu gibi bu eserde de *Minhâcü'l-Fukarâ*'daki fikirlerin işlendiği görülmektedir. Nisâbü'l-Mevlevî, manzum bir eser olup dili de Farsça'dır.

Kitaplar:

1. İsmail Ankaravî (2005). *Nisâbü'l-Mevlevî tercümesi* (Mütercim: Tâhirü'l-Mevlevî). Konya: Tekin Kitabevi.
2. İsmail Ankaravî (2007). *Nisâbü'l-Mevlevî (Mevlevîlik yolunun esasları)*. İstanbul: Damla Yayınları.

Kitâbu Islâhâtî'l-Mantık Üzerine Yapılan Çalışmalar

Bu eser son dönemde yapılmış araştırmalar kapsamında ortaya çıkarılmıştır. Eserde mantık ile ilgili belli başlı kavramların İslamî çerçevede ele alındığı ve izahatına girişildiği görülmektedir.

Makaleler:

1. Öçal, Ş. (2010). Rusûhî İsmail Ankaravî'nin mantıkla ilgili bilinmeyen bir eseri: *Kitâbu Islâhâtî'l-Mantık. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 85-104.

Er-Risâletü'l-Tenzîhiyye fi Şe'ni'l-Mevleviyye Üzerine Yapılan Çalışmalar

Er-Risâletü'l-Tenzîhiyye fi Şe'ni'l-Mevleviyye, İsmâil Ankaravî'nin semâ' özelinde, Mevlevîlik öğretilerine yapılan saldırılara karşın cevap mahiyetinde kaleme aldığı bir eserdir. Eserin dili Arapça olup, hacmi oldukça küçüktür.

Kitaplar:

1. Akdoğan, B. (2009). *Mevlevîlik ve Mûsiki (Er-Risâletü't-Tenzîhiyye fi Şe'ni'l-Mevleviyye)*. İstanbul: Rağbet Yayınları.

Simâtü'l-Mûkinin Üzerine Yapılan Çalışmalar

15 varaklık küçük bir hacme sahip olan eser, Mesnevî dibacesinin şerhidir. Ankaravî, bu eserinde dibacede bulunan veciz beyanları, tasavvufi izahlarıyla birlikte ele almıştır.

Makaleler:

1. Kuşpınar, B. (2012). Simat al-muqinin (spiritual food for the people of certainty): Isma'il Anqarawi's Arabic commentary on the introduction to the Mathnawi. *Mawlana Rumi Review*, 3, 51-67.

Misbâhü'l-Esrâr Üzerine Yapılan Çalışmalar

Nûr suresinin 35. ayetinin tasavvufi yönden izahının yapıldığı bu eser, Ankaravî'nin, Gazalî'nin *Mişkâtü'l-Envâr* adlı eserini örnek alarak telif ettiği bir eserdir.

Bildiriler:

1. Kuşpınar, B. (1995). Ismail Ankaravi on the light-verse: A description of his original manuscript *Misbah al-Asrar* (the lamp of mysteries). *The 14th annual conference for the Global Cultural Studies (IGCS)* içinde (20-22 October 1995). SUNY: Binghamton University.

Umumî Çalışmalar

Makaleler:

1. Ceyhan, S. (2011). Mevlânâ'nın tasavvufî düşünce tarihindeki yeri: İsmail Ankaravî yaklaşımı. *Ihlamur (Nev-Niyaz Mevlânâ Özel Sayısı)*, 347-354.
2. Demirci, M. (2001). İsmail Ankaravî'ye göre bazı tasavvuf terimleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13, 1-8.
3. Güleç, İ. (2003). Türk edebiyatında Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin tercüme ve şerhleri. *Journal of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 27(2), 161-176.
4. Selmâsi-zâde, C. (1354hş). Nicholson, Ankaravî, Bedî'uzzamân-i Furûzânfer. *Mecelle-i Danişkede-i Edebiyât ve Ulûm-i İnsânî-i Dânişgâh-ı Tahran*, 22, 198-207.
5. Ünver, İ.(1994). Galata Mevlevî-hânesi şeyhleri. *Osmanlı Araştırmaları*, 14. 195-219.
6. Kuşpınar, B. (1996). İsmâ'il Ankaravî and the significance of his commentary in the Mevlevî Literature. *Al-Shajarah: Journal of the Institute of Islamic Thought and Civilization*, 1, 51-75.

Bildiriler:

1. Kuşpınar, B. (1997). Ankaravî's understanding of Ibn al-Arabi on the issue of religious diversity. *16th annual conference for the Global and Multicultural Dimensions (IGCS)* (24-26 October 1997). SUNY: Binghamton University.
2. Kuşpınar, B. (1998). A Comparative Study of al-Ghazali and Ankaravî on the Light-Verse. *17th annual conference for the Global and Multicultural Dimensions of Ancient and Medieval Philosophy, at the Institute of Global Cultural Studies (IGCS)* (23-25 October 1998). SUNY: Binghamton University.

3. Kuşpınar, B. (2001). The legacy of Ibn Arabi in the Ottoman world: Ankaravî's exposition. *The International Symposium on 'Area Studies: Past Experiences and Future Visions' at the Center for Southeast Asian Studies* (19-22 January 2001). Japan: Kyoto University.
4. Kuşpınar, B. (2012). Theoretical foundations of the Konya criteria: Ibn al-Arabi, Rumi and İsmail Ankaravî [Konya Kriterlerinin Teorik Temelleri: İbn Arabî, Rumi ve İsmail Ankaravî]. *International Symposium on the Konya Criteria Uluslararası* (7 May 2012). Konya: Selçuk University.

Sonuç

Tespit edilebildiği kadarıyla Rusûhi İsmâil Ankaravî ve eserleri üzerine yapılan çalışmalar bu şekildedir. Ancak araştırmamızın bazı eksiklerinin bulunması mümkündür. Henüz bizatihi müellifin eserlerinin tamamına ulaşamadığı ve bu konudaki tartışmalarının devam ettiği bir ortamda, onun eserleri üzerine yapılan çalışmaların tamamını bir araya getirmek mümkün olmasa gerektir. Diğer taraftan konunun ucunun açık olduğu, Rusûhi ve eserleriyle alakalı yeni çalışmaların yapıldığı da unutulmamalıdır. Bu çalışma ile şimdiye kadar Rusûhi ve eserleri üzerine yazılmış, çoğunluğu makale olmak üzere, birçok kitap, tez ve bildiri bir araya getirilmiştir. Mükerrer çalışmaları engellediği ve bundan sonra yapılacak çalışmalara kaynaklık ettiği ölçüde çalışmamız başarılı sayılacaktır.

Kaynakça

- Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1972). *Osmanlı müellifleri*. İstanbul: Meral Yayınları.
- Esrâr Dede (2000). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İsen, M. (1997). *Ötelerden bir ses: Divan edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı üzerine makaleler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şeyh Gâlib Divânı (1994). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yetik, E. (1992). *İsmail-i Ankaravî hayatı, eserleri ve tasavvufî görüşleri*. İstanbul: İşaret Yayınları.